

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:
« طرح حمایت از مالکیت صنعتی »
(اعاده شده از شورای نگهبان (۲))

مشخصات طرح

دوره یازدهم - سال دوم

شماره ثبت:

۱۸۲

مشخصات گزارش

تهیه و تدوین:

محمد شکوری

ناظر علمی:

مهدی عبدالملکی

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۷۸۵۱-۲

تاریخ انتشار:

۱۴۰۱/۷/۱۶

مقدمه

طرح حمایت از مالکیت صنعتی در جلسه مورخ ۱۴۰۱/۵/۲۶ مجلس شورای اسلامی به منظور رفع ایرادات و ابهامات شورای محترم نگهبان اصلاح شد و متعاقباً شورای مذکور در این مرحله، سه ایراد و پنج تذکر را نسبت به آن وارد دانسته است. ایرادات شورای نگهبان ناظر به مغایرت سه ماده از طرح با موازین شرعی و نیز مغایرت با اصل سی و چهارم قانون اساسی بوده است.

بررسی ایرادات و تذکرهاى شورای نگهبان و ارائه راهکار

اظهار نظر شورای نگهبان به طور کلی ناظر بر دو ایراد است:

۱. ایراد ناظر به مغایرت ماده (۷۱) طرح با موازین شرع از حیث قرار دادن بار اثبات برعهده خواننده،
 ۲. ایراد ناظر به مغایرت تبصره «۲» ماده (۴۰) و مبنیاً بر این ایراد، ماده (۸۲) طرح با اصل سی و چهارم قانون اساسی.
- توضیح اینکه ماده (۷۱) طرح، میان نقض حق اختراع در فرآورده و فرایند قائل به تفکیک شده و مقرر داشته است که چنانچه دارنده حق اختراع، مدعی نقض حق مزبور در یک محصول یا فرآورده باشد، اثبات نقض حق برعهده او است که این امر مبتنی بر قاعده فقهی «البینه علی المدعی و الیمین علی من انکر» می باشد، اما چنانچه اختراع به صورت فرایند دستیابی به یک فرآورده بوده و احتمال قوی وجود داشته باشد که فرآورده به دست آمده فقط از طریق فرایند مزبور ساخته شده است و نیز عرفاً با تلاش‌های معقول نتوان فرایندی را که واقعاً استفاده شده مشخص نمود، در اینجا خواننده باید اثبات کند که فرآورده یا محصول را از طریق دیگری ساخته است. توضیح آنکه وقتی یک محصول از طریق یک فرایند که به عنوان اختراع ثبت و افشا شده است، به وسیله دیگری تولید می گردد ظاهر آن است که آن شخص دیگر از همان فرایند شناخته شده و افشا شده قبلی به آن محصول رسیده و لذا حق اختراع ثبت شده را نقض کرده است. مضافاً اینکه اصل بر عدم ابداع روش جدید است. لذا قول مدعی نقض اختراع، هرگاه اختراع به صورت فرایند باشد موافق اصل و ظاهر بوده و قول مخالف آن نیازمند اثبات است به علاوه اثبات عدم نقض در اختراعی که به صورت فرایند است به صرف افشای روش ساخت برای محکمه به وسیله مدعی علیه محقق شده و به هیچ عنوان تکلیف دشواری نیست. لذا بنابر آنچه گفته شد مقرر مذکور موافق قواعد و موازین حقوقی بوده و از نظر فنی و نیز حمایت از اختراع موجه بوده و حمایت بیشتری از اختراع را دربر دارد. لذا اصرار بر مصوبه کمیسیون مورد پیشنهاد است.

در خصوص مغایرت تبصره «۲» ماده (۴۰) طرح باید گفت، با توجه به اینکه در مصوبه مجلس مقرر شد که تصمیمات کمیسیون مربوط به پروانه بهره‌برداری اجباری اختراعات دفاعی، قابل اعتراض نباشد، این امر مغایر با حق دادخواهی و اصل سی‌وچهارم قانون اساسی اعلام شد. ماده (۸۲) طرح نیز که ناظر به ارجاع مقررات مربوط به «نمونه شیء مصرفی» به ماده (۴۰) بود، مبنیاً بر ایراد سابق، مغایر اصل مزبور شناخته شده است.

با توجه به حساسیت و محرمانگی امور دفاعی کشور، قابلیت تجدیدنظرخواهی از تصمیمات کمیسیون مربوطه و ارجاع چنین پرونده‌های محرمانه‌ای به دیوان عدالت اداری به‌عنوان مرجع قضایی صالح برابر اصل یکصد و هفتاد و سوم قانون اساسی و در دسترس قرارگیری جزئیات پرونده برای کارکنان دفتری مرجع قضایی، وکلا و دارنده حق اختراع، احتمال افشای مسائل مربوط به اختراعات دفاعی را افزایش می‌دهد و برخلاف مصالح کشور است. لذا رفع ایراد تبصره «۲» ماده (۴۰) طرح به‌نظر امکان‌پذیر نبوده و راهکار قابل تصور، اصرار بر مصوبه قبلی است. با وجود این، در خصوص نمونه شیء مصرفی با توجه به درجه ضعیف‌تر اهمیت و لزوم اکتفا به قدر متیقن و پایبندی به قانون اساسی، حذف ارجاع به ماده (۴۰) در ماده (۸۲) طرح می‌تواند رافع ایراد شورای نگهبان باشد و همین امر مورد پیشنهاد است.

در خصوص تذکرات شورای نگهبان شایان ذکر است که باید میان آنها قائل به تفکیک شویم؛ زیرا تذکراتی مندرج در ردیف‌های (۲) و (۵) وارد است و باید اعمال شوند و سایر تذکرها، به‌نظر قابل اعمال نیست.

توضیح اینکه اولاً، تبدیل واژه «کمیسیون» در کل طرح به واژه «هیئت» با توجه به متداول بودن واژه کمیسیون در قوانین متعدد از جمله قانون آیین‌نامه داخلی مجلس و ذکر واژه کمیسیون برای نام ارکان تخصصی مجلس شورای اسلامی از یکسو و عدم ایراد ناظر به اصل پانزدهم قانون اساسی از سوی دیگر پیشنهاد می‌شود واژه مذکور کماکان باقی بماند.

ثانیاً، اصلاح عبارت «مرجع صالح قضایی» به عبارت «در مرجع صالح قضایی» موجه و وارد است و اعمال آن ضروری است. ثالثاً، عموم و اطلاق اصلاح واژه «مدارک» به واژه «مدرک» در ماده (۸۷) و سایر مواد طرح، قابلیت اعمال ندارد؛ زیرا در برخی از مواد نظیر صدر ماده (۸۷)، واژه «مدارک» آگاهانه انتخاب شده و صحیح‌تر از واژه مدرک است، زیرا قصد مجلس، بیان لزوم ارائه چند مدرک بوده که حتی نام آنها را در ذیل ماده مزبور احصا نموده است و نمی‌توان به‌جای آن، واژه مدرک را استعمال نمود. لذا به‌کارگیری آن به‌صورت کلی در تمام مواد صحیح نیست و حتی در مرحله قبلی نیز شورای نگهبان مشابه این تذکر را در خصوص ماده (۹۹) مطرح نموده بود که در آن ماده با توجه به شیوه نگارش و مفهوم جمله، قابلیت اعمال داشت، ولی اکنون اعمال این تذکر مورد پیشنهاد نیست.

رابعاً، اصلاح عبارت «ضمان قهری» در مواد (۱۲۸) و (۱۳۴) طرح به واژه «ضمان» موجه نیست. زیرا ضمان قهری از نظر حقوقی و فقهی به‌معنای مسئولیت خارج از قرارداد یا همان مسئولیت مدنی است، ولی واژه ضمان اعم از مسئولیت قراردادی و مسئولیت مدنی است. وانگهی، به‌کارگیری یک واژه عام به‌جای یک واژه خاص، نادرست و خارج از منظور قانونگذار است. زیرا در مواد مزبور، به‌کارگیری عبارت ضمان قهری به‌منظور ارجاع نحوه تعیین و میزان مسئولیت مدنی اشخاص خاطی صورت گرفته و مسئولیت قراردادی به هیچ عنوان مدنظر مجلس نبوده است. لذا نمی‌توان واژه ضمان که ناظر به عموم مسئولیت است را به‌جای آن به‌کار برد.

خامساً، تذکر به اصلاح عبارت «جداول آیین‌نامه اجرایی این قانون» به عبارت «جداول این ماده» در تبصره «۴» ماده (۱۴۲) طرح، وارد است. زیرا در مصوبه اولیه مجلس نسبت به ماده (۱۴۲)، ارجاع به آیین‌نامه اجرایی پیش‌بینی شده بود که متعاقب ایراد

شورای نگهبان، ارجاع به آیین‌نامه اجرایی حذف و مقررات مربوطه در ماده مذکور تصریح گردید، اما با توجه به عدم طرح ایراد نسبت به تبصره «۴» آن، اصلاح عبارتی متناسب با ماده (۱۴۲) مصوبه اصلاحی مجلس از قلم افتاده بوده و اکنون باید اعمال گردد.

نتیجه‌گیری

در خصوص ایرادات شورای نگهبان نسبت به تبصره «۲» ماده (۴۰) و ماده (۷۱) طرح در خصوص مغایرت آنها با موازین شرعی و اصل (۳۴) قانون اساسی، با توجه به لزوم حفظ محرمانگی و اسرار مربوط به اختراعات دفاعی کشور و نیز لزوم حمایت از مخترعان و قرار دادن بار اثبات در دعاوی نقض حق اختراع در فرایندهای تولید محصولات، رفع ایرادات مدنظر شورای نگهبان امکان‌پذیر نبوده و اصرار بر مصوبات قبلی پیشنهاد می‌شود، اما در خصوص ماده (۸۱) و اعمال مقررات تبصره «۲» ماده (۴۰) نسبت به نمونه اشیای مصرفی با توجه به پایین‌تر بودن درجه ابتکار در آن و حساسیت کمتر موضوع و لزوم اکتفا به قدر متیقن، با حذف ارجاع ماده (۸۲) به ماده (۴۰) ایراد مزبور برطرف خواهد شد.

در خصوص تذکرات شورای نگهبان نیز، تذکرات مذکور در ردیف‌های (۲) و (۵) به‌نظر وارد است و باید اعمال شوند، اما اعمال سایر تذکرها مورد پیشنهاد نیست.